

УДК: 130.3: 304+62

DOI: 10.31471/2304-7402-2019-3(55)-445-452

ЦІННІСНИЙ ВИМІР ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Є. О. Захарчук, О. Ф. Терешкун

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57*

Одна з ключових тенденцій сучасного суспільства – глобалізація. Необхідною рисою сучасних глобалізаційних процесів є технологізація. Вона беззаперечно впливає на формування і трансляцію цінностей, але постає питання у якій мірі цей ефект є позитивним. Метою дослідження є розкриття ціннісного виміру технологізації глобалізаційних процесів. Економічна, політична і соціальна глобалізації мають різні особливості трансформації цінностей, що потребує індивідуального підходу під час гуманітарно-філософської експертизи. Доведено, що аналіз ціннісних змін під впливом технологізації та глобалізації є необхідним для контролю та регуляції процесів, які відбуваються у суспільстві. Так, соціальна глобалізація опосередковано використовує технології, саме обмін цінностями, який відтепер можливий за допомогою технологій, коли Інтернет виступає платформою для міжнародної взаємодії та комунікації, сприяє покращенню уявлень про інші культури, а отже, виховує повагу до них. Обґрунтовано, що процеси соціальної глобалізації є довготривалими і потребують строгого контролю задля виключення ймовірності втрати певних базових цінностей таких як ідентичність, культурна особливість. Визначено ціннісний вимір технологізації в умовах економічної та політичної глобалізації, як каталізатор утворення нових цінностей, або заміщення старих. Демократизація світу, громадянське суспільство є новими цінностями завдяки поширенню технологічних здобутків, але це постає небезпечкою для національної держави та фрагментарного суспільства, яке визначає національну ідентичність. Проаналізовано наслідки трансформації цінностей в економічній та політичній глобалізації. Результати не є однозначними, оскільки існує ризик втрати базових цінностей, тому цей процес має контролюватися саме з боку філософських експертиз, консультацій та оцінки економічних і політичних процесів.

Ключові слова: *глобалізація, цінності, технологізація, філософія техніки, суспільство.*

Постановка проблеми.

Глобалізація є феноменом, який охоплює майже всі сфери людського життя. Глобалізація може бути розглянута в динамічному і стати-

чному аспектах. У першому випадку як процес універсалізації, створення єдиних для всього світу структур, зв'язків і відносин в різних сферах суспільного життя. У другому випадку глобалізація розглядається як явище, як об'єктивна реальність єдиного економічного, інформаційного, культурного, комунікаційного простору, усвідомлення загальної екологічної взаємозалежності, розуміння єдиних для всього людства глобальних проблем і т.д [2, с. 31]. Вона розглядається як одна з ключових тенденцій сучасного суспільства. У соціогуманітарному дискурсі підкреслюється, перш за все, багатоаспектний і багаторівневий характер даного явища. Описуючи технологізацію, як основну якісну рису глобалізаційних процесів, у дослідженнях не звертається достатньої уваги на те, що формується, або видозмінюється у ціннісній сфері, не розглядаються можливі ризики та втрати у даній галузі. Виникає необхідність розглянути глобалізацію не лише як політичні, економічні, соціальні процеси у вигляді різноманітних інтерпретацій, імпульсів, інтонацій а і як систему трансляції цінностей, яка в результаті утворює певний спосіб мислення, тенденцію, традицію побудови думки та специфічні методи формування фундаментальних філософських проблем.

Вкрай важливим та актуальним є питання про рівень та характер впливу технологізації не тільки на подальший розвиток глобалізаційних процесів, а і на певну методологію формування сучасних цінностей. Вагомість даного питання посилюється тим, що сучасна філософія має тенденцію до розгляду глобалізації, як явища, яким описується більшість процесів сучасності, а також, тенденцію постійного розвитку та світового об'єднання, що значно виходить за межі вільного ринку. В даній статті ми прагнемо зробити наше дослідження вагомим не лише для філософії, але й для політики, економіки та культури, оскільки саме філософський погляд є тією об'єктивною оцінкою, яка може допомогти запобігти втраті базових цінностей і соціального взаємозв'язку. Дослідження звернене на запобігання втраті базових цінностей стане передумовою пошуку рішень, які сприятимуть гармонізації суспільства.

Аналіз досліджень.

Не зважаючи на те, що до явища глобалізації неухильно апелюють у філософських доробках, а розгляд технологізації є актуальним серед філософів сучасності, питання ціннісного аналізу постає вкрай рідко. У свої дослідженнях ми опираємося на джерельну базу, основою якої стали філософські експертизи Д. Брауера, Дж. Рогбека та К. Рольдан присвячені феномену глобалізації [7]. В контексті глобалізації та технологізації трансформація цінностей розглядається однобічно, О. Чумаков показує зміну ціннісних пріоритетів як цілком позитивне явище, не зважаючи на можливі негативні наслідки [1], Є. Авдєєв підтримує думку О. Чумакова, але додає, що технологізація не впливає на ціннісну трансформацію, стверджує, що не існує зв'язку між цими двома процесами [2]. В той час як Р. Меддокс навпаки тільки критикує і висловлює думку суто щодо втрати цінностей [6].

Метою дослідження є розкриття ціннісного виміру технологізації глобалізаційних процесів

Виклад основного матеріалу.

Одна з ключових тенденцій сучасного суспільства – глобалізація. Істотною рисою сучасних глобалізаційних процесів є технологізація. Її можна тлумачити як процес модернізації або модифікації будь-якої сфери життя людини та суспільства за допомогою технологій. Однак, даного явища варто розглядати крізь призму експертизи ціннісних змін. Перш за все, чітку трансформацію цінностей можна розглянути в контексті економічної глобалізації. Економічна глобалізація означає зростаючу взаємозалежність світових економік внаслідок зростаючого масштабу транскордонної торгівлі товарами та послугами, потоком міжнародного капіталу та широким і швидким поширенням технологій. Вона відображає триваючу експансію та взаємну інтеграцію ринкових кордонів і є незворотною тенденцією для економічного розвитку у всьому світі на початку XXI ст. Глобалізація сприяє пришвидшеному економічному зростанню, зокрема через посилення торговельно-інвестиційної діяльності та стимулювання економічного розвитку шляхом інтеграції економік, що розвиваються, у світову економіку. Успіхи в технологіях зв'язку та транспортуванні, поєднані з ідеологією вільного ринку, надали товарам, послугам та капіталу безпрецедентної мобільності, і це є однією з причин глобалізації. Однак, важливим питанням є: Які цінності лежать в основі даних змін та як змінюються власне самі цінності під впливом технологізації в економіці? З одного боку, основними цінностями, які лежать в основі технологізації є:

- цінність активного суверенного діяча;
- цінність перетворювальної діяльності, яка має бути зумовлена знанням законів зміни об'єктів.

У випадку активного суверенного діяча йдеться мова про власників компаній, які входять до топ-20 технологічних гігантів світу і вони дедалі більше працюють на власне благо. Тобто наявність унікальних технологій є більш вигідна, ніж наявність унікальних природних ресурсів. Капіталізація даних компаній напряму залежить від інновацій залучених до діяльності. А оскільки будь-яка державна економіка не може досягти такого рівня, то індивідуальне благо транснаціональних корпорацій в разі важливіше за спільне благо, яке може отримати державний сектор. Крім того, це спонукає до аутсорсингу, який приносить робочі місця та технології для країн, що розвиваються. Торговельні ініціативи посилюють транскордонну торгівлю шляхом усунення обмежень щодо пропозиції та торгівлі. Наприклад, Північноамериканська угода про вільну торгівлю спонукала американських автовиробників перевести виробництво в Мексику, де витрати на оплату праці є нижчими, аналогічно багато компаній США перенесли кол-центри в Індію.

У перетворювальній діяльності, яка має бути зумовлена знанням законів зміни об'єктів, успіх досягається, коли знання законів забезпечується пріоритетною цінністю науки. Сама така зміна орієнтирів дозволяє країнам, що розвиваються, наздогнати промислово розвинені країни через збільшення виробництва, диверсифікацію, економічну експансію та підвищення рівня життя. Китай є яскравим прикладом національної економіки, яка дуже сильно виграла від глобалізації [5, с. 44].

Однак, оперуючи цінностями перетворювальної діяльності, яка має бути зумовлена знанням законів зміни об'єктів, з'являються ризики втрати інших цінностей притаманних економічним процесам, а саме: орієнтованість на спільне благо, сталість, довіра. Деякі транснаціональні компанії проводять власну політику, яка не суперечить авторитету державної економіки, проте сильно підриває його. Вільна торгівля передбачає більший ризик невдачі для невеликих, приватних чи сімейних компаній, що конкурують на світовому ринку. Існує також цифровий розрив, оскільки не всі користувачі мають доступ до Інтернету. Дослідники припускають, що глобалізація створила концентрацію інформації та влади в руках невеликої еліти, а окремі групи отримали ресурси та владу, які перевищують показники будь-якої окремої нації, створюючи нові загрози для прав людини в міжнародному масштабі.

Сталість – це необхідна орієнтація будь-яких економічних явищ, яка, ризикує бути втраченим у пошуках короткотермінового зиску. Крім того, в контексті глобалізації економічний спад, криза в одній країні може вплинути на економіку інших країн через ефект доміно. Наприклад, коли Греція зазнала боргової кризи в 2010 році, вся Європа відчула вплив, тобто не лише зиск є короткостроковим, а й можливі збитки не обмежуються однією державою. Варто зауважити, що глобалізація провокує непропорційну користь західним корпораціям та посилення різниці у рівні добробуту між ними та іншими національними компаніями.

Довіра до системи громадськостю була порушена, а також похитнулася впевненість у різних елементах системи. Так, стандарти життя загалом зросли, оскільки країни третього світу переживають індустріалізацію. Проте, глобалізація завдає шкоди середньому класу, і це викликає все більшу економічну та політичну поляризацію в Сполучених Штатах. Аутсорсинг, де американські компанії передають свої послуги за кордон, щоб зменшити витрати на оплату праці та уникати переговорів з профспілками, означає, що працездатне населення Сполучених Штатів повинне конкурувати на міжнародному ринку за робочі місця. А тому рівень довіри населення США до уряду сильно падає, оскільки держава не забезпечує своїх громадян місцями праці, надає перевагу більш дешевій робочій силі, відповідно підвищуючи рівень життя в іншій країні.

Отже, технологізація в умовах економічної глобалізації є каталізатором утворення нових цінностей, або заміщення старих. Але наслідки такої трансформації не є однозначними, існує ризик втрати базових цінностей, тому цей процес має контролюватися саме з боку філософсько-гуманітарних експертиз, консультацій та оцінки економічних процесів.

В той самий час, не менш важливим аспектом глобалізації є політична, яка відноситься до обсягу політичного співробітництва, яке існує між різними країнами. Її виникнення пов'язано з переконанням, що «парасолькові» глобальні організації більш дієві, ніж окремі держави, для запобігання конфліктам. Ліга Націй, створена після Першої світової війни, безумовно, була одним із першовідкривачів у сфері політичної співпраці. З тих пір глобальні організації, такі як Світова організація торгівлі (СОТ), Організація Об'єднаних Націй (ООН) та інші регіональні організації, такі як ЄС, допомогли підвищити ступінь політичної глобалізації. Ю. Хабермас зазначає: «Політичну глобалізацію можна спостерігати в таких змінах, як демократизація світу, створення глобального громадянського суспільства і вихід за рамки центральної ролі національної держави, зокрема, як єдиного актора у галузі політики» [4 с. 17]. Створення та існування Організації Об'єднаних Націй було названо одним із класичних прикладів політичної глобалізації. Але з політичною глобалізацією національна держава втрачає свою цінність. Оскільки сучасні політичні процеси є показниками збільшенням влади корпорацій, на відміну від державної. У результаті глобалізації державні кордони починають втрачати значення і на зміну старим приходять нові цінності. Політичні чинники, що стосуються лобювання і формування регіональних торговельних інтересів або участі у різних міжнародних договорах, також можуть відігравати значну роль, виступаючи як попередник більшої економічної інтеграції через відкриття продовольчих ринків для вільної торгівлі. З одного боку, більша політична інтеграція на регіональному рівні, ймовірно, призведе до більш глибокого регіонального співробітництва (наприклад, у формі торговельних об'єднань), а з іншого боку, це також може створити механізми обмежень, у вигляді торговельних бар'єрів, призначені для захисту країни-учасниці від зовнішньої економічної конкуренції.

Соціальна глобалізація проявляється в подібності соціальних тенденцій між культурами, від споживання до мистецтва та гуманітарних наук. Історично соціальна глобалізація передбачала постійне розмежування ідеалів та релігійних переконань будь-якими шляхами. Глобальна культура (широка гуманітарна допомога, більша економічна та політична стабільність) сприяє гармонії. Асиміляція культур забезпечує доступ до інформації, яка в іншому випадку залишилася б невідомою. Такі знання сприяють поліпшенню в таких сферах, як охорона здоров'я, освіта та екологічна практика [3, с. 318].

Опоненти соціальної глобалізації стверджують, що переваги глобальної культури нівелюються негативним впливом культурної асиміляції на окремі громади. З цієї точки зору, глобальна культура девальвує особливості, які були значними для своїх попередників, в результаті чого отримуємо колективне суспільство з пом'якшеними ідеалами. Намагаючись зруйнувати індивідуалізм й інститут сім'ї, створюючи замість них групи інтересів, утворився розбрат між різними елементами суспільства. Класова боротьба між власниками і робітниками комуністів була витіснена культурною війною між суспільством та різними групами жертв. Були створені класи жертв, а саме: такі групи, як жінки, люди, з іншим кольором шкіри, та інші меншини. Результатом цього стало створення стереотипів у суспільстві, встановлення межі між групами, створення поділу між молодими та старими, між чорношкірими та білими, між етнічними чи релігійними меншинами та більшістю, тощо.

Расові заворушення в Європі сьогодні є прямим результатом необмеженої легальної та нелегальної імміграції людей з різними цінностями з країн північної Африки та субконтинентальної Азії. Багато хто відмовляється інтегруватися у приймаюче суспільство, тому що вони по зберігати свою вірність різноманітним цінностям (релігійні, етнічні і тд.). Також це означає, що біженці будуть постійно зростаючою проблемою для приймаючої держави. У той же час ця необмежена імміграція спричинила втрату їхнього відчуття ідентичності серед багатьох «корінних» жителів країни. Р. Меддокс зазначає: «ЄС старанно усуває "західну" ідентичність в межах країн-учасниць, а ті історичні націоналісти Європи...» [5, с. 48], наразі ця парадигма замінюється абстрактною «європейською» ідентичністю.

Неконтрольована імміграція може лише змінити колишню однорідність в межах кожної національної держави, так що будь-які існуючі розбіжності у думці в майбутньому будуть експоненційно збільшуватися через присутність багатьох національностей та груп інтересів в одному регіоні. Один з прикладів – Бельгія, де один ліванський екстреміст вимагає окремих шкіл, закінчення "фламандського культурного тероризму" та визнання арабської мови як четвертої офіційної мови після голландської, французької та німецької. Майбутні відмінності політичних поглядів у кожному з різних окремих держав або національностей будуть переплетені з тими, хто не є асимільованими національними народами, включаючи майбутню європейську наддержаву.

Кодовим словом для процесів соціальної глобалізації є мультикультуралізм – політика, що спрямована на збереження і розвиток в окремо взятій країні і в світі в цілому культурних відмінностей. Хоча, будь-яка наполегливість людей у країні перебування, яку іммігранти повинні асимілювати, миттєво викликає відгуки щодо дискримінації.

Отже, багатоаспектність та довготривалість процесу трансформації ціннісних змін показує всю складність та багаторівневість такого явища, як глобалізація, а її якісний розвиток забезпечується технологіями.

Висновки.

Аналіз ціннісних змін під впливом технологізації та глобалізації є необхідним для контролю та регуляції процесів, які відбуваються у суспільстві. Так, соціальна глобалізація опосередковано використовує технології, саме обмін цінностями, який відтепер можливий за допомогою технологій, коли інтернет виступає платформою для міжнародної взаємодії та комунікації, сприяє покращенню уявлень про інші культури, а отже, виховує повагу до них. Однак, дані процеси є довготривалими і потребують строгого контролю задля виключення ймовірності втрати певних базових цінностей таких як ідентичність, культурна особливість.

Крім того, аналізуючи ціннісний вимір технологізації в умовах економічної та політичної глобалізації, вона сприймається, як катализатор утворення нових цінностей, або заміщення старих. Демократизація світу, громадянське суспільство є новими цінностями завдяки поширенню технологічних здобутків, але це постає небезпекою для національної держави та фрагментарного суспільства, яке визначає національну ідентичність. Крім того, наслідки такої трансформації не є однозначними, існує ризик втрати базових цінностей, тому цей процес має контролюватися саме з боку філософських експертиз, консультацій та оцінки економічних і політичних процесів.

Рамки статті не дозволили розкрити питання про проведення цілісної філософської експертизи технологізації, а також, щодо розробки методології дослідження технологізації глобалізаційних процесів і методики проведення гуманітарних експертиз. Однак, дане питання може стати предметом подальшого дослідження.

Література

1. Авдеев Е.А. Трансформация ценностей в контексте социокультурной глобализации Актуальные вопросы общественных наук. Новосибирск. 2014. № 3 (35). С. 41– 67.
2. Чумаков А.Н. Глобализация. Контуры целостного мира: Москва. 2009.
3. Delanty, G. (2008) The Blackwell Companion to Globalization. London: John Wiley & Sons.
4. Habermas, J. (2012) The Postnational Constellation: Political Essays. Cambridge: Cambridge.
5. Hartmut, R. (2013) Social Acceleration: A New Theory of Modernity. New York: Columbia University Press.
6. Maddocks, R. (2015) Social Globalization. London: Routledge.
7. Roldan, C. (2018) Philosophy of Globalization. Boston: Norton&Co.

Стаття надійшла до редакційної колегії 3.04.2019 р.

Рекомендовано до друку д.ф.н., професором Салигою Т. Ю.

**TECHNOLOGIZATION OF THE GLOBALIZATION PROCESSES
THE VALUES DIMENTION****Ye. O. Zakharuk, O. F. Tereshkun***Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76000, Ivano-Frankivs'k, Shevchenko St., 57*

One of the key trends in modern society is globalization. The necessary feature of globalization processes is technologization. It undoubtedly influences the formation and translation of values, but the question arises to what extent this effect is positive. The purpose of the research is to reveal the value aspect of the technologization in the context of globalization processes. Economic, political and social globalization has different peculiarities of the transformation of values, which requires an individual approach during a humanitarian and philosophical examination. It is proved that the analysis of value changes under the influence of technologization and globalization is necessary for the control and regulation of processes taking place in society. So, social globalization indirectly uses technology, the exchange of values that is now possible through technology, when the Internet serves as a platform for international interaction and communication, promotes a better understanding of other cultures, and thus fosters respect for them. It is substantiated that processes of social globalization are long-term and require strict control in order to exclude the probability of loss of certain basic values such as identity, cultural peculiarity. It is determined that technologization in the conditions of economic and political globalization is a catalyst for the creation of new values, or replacement of the old ones. The democratization of the world and civil society are the new values through the spread of technological advances, but they present a threat to the national state and fragmented society, which defines national identity. The consequences of the transformation of values in economic and political globalization are analyzed. The results are not unambiguous, since there is a risk of loss of the core values, so this process should be controlled by humanitarian and philosophical expertise, consultation and assessment of economic and political processes.

Key words: globalization, values, technology, philosophy of technology, society.